

עברית זו שיבשונו

רס"נ מאיר נויבך

אלו (1) מתקיים (1)... כמו כן מתבקשים מפקדי החיילים הלומדים לא לעכבם ולשהררם מן תפקידים בזמני לימוד.
 עצתי למפקד: השתחרר גם אתה מעומס תפקידך לשעות אחדות ושפר לשונך!
 אראו לא יהיה ספק: הלומדים (שהווכרו בפקודתך) מי הם — המפקדים או החיילים? אין אנו חסרים. דוגמאות עגומות מעין אלה המעידות על זלוול בשפה העברית ובורות לשונית, או שמא גרוע. מזה? הוסר רצון לחשוב על ניסוח המכתב או הפקודה, על מבנה המשפט ועל — מקבל-המכתב! מקבל-

עכשיו לבטח (1) להסתדר ואז לא יהיו יותר (1) תלונות עוד (1)!"
 (לא יהיו יותר תלונות ממה? הרי "יותר" — הוראתה להצביע על יותר מ...) אני ממשיך לצטט:
 3. מספיק שהנ"ל שהגיע מהכפר וה' התרוצץ ממקום למקום לברר מקום הפגישה הנקבעה לו (1)..."
 (ג) ועתה בנימה מיוחדת:
 "גא על כך להוראותיך החמורות לפקודיך..."
 (ד) הנאה רבה תסב פסקה זאת לכל חובבי לשון:

"כן הנני להדגיש כי מטרת הנ"ל בא (!!) התזכיר למחבר את סימון הפריטים ולמנוע אפשרות כאמור בסעיף 2, וגו'..."
 הנאה זו משום מה? אהוב אני, כרבים אחרים, לעסוק בפענוחם של דברים בלתי ברורים, ופסקה זו הצליחה להעסיקני זמן מה — ועדיין לא ירדתי לסוף כונתה... ניחא אני — אך מה יעלה בגורלם של אותם החיילים אשר סמל-ההוראה הצליח בעמל רב להתדיר במ יסודות הלשון ועליהם להבין את זאת הפקודה אשר ראתה אור ביצירתו היומית של מפקד אחת היחידות: "חדר-האוכל הוא מחוץ לתחום לכל חיילי היחידה מלבד שעות הארוחה".
 אחת מני שתיים: או שלפנינו שיבוש לשוני גם ביותר או — אם כונת הדברים כן פרסומם — אעז לשאול: היכן, אם כן, יאכלו חיילי היחידה, ולשם מה הזקם הדר האוכל? כי, הרי שנינו: "מלבד" — הוראתה, "נוסף"; ומסתבר כי חדר-האוכל הוא מחוץ לתחום לחיילים, נוסף לשעות הארוחה, אף במשך היום כולו!
 דוגמה ציורית. במיוחד מצאתי בפקודות שגרה של יחידה מסויימת:

אינני בלשן ואין אני רואה עצמי בר-סמכא בלשון העברית ובדיקדוקה. אך אין צורך להיות בוגר מכללה כדי לחוש על כל צעד באבני-הנגף המרובות הזרועות בכתיבתנו הצבאית! אין תחת ידי נתונים לקבוע כמותם של המכתבים הצבאיים הנכתבים. מלי יום; אולם אם אשפוט לפי אותו חלק "קטן" (הכל יחסי, כמובן) בו מתברך שולחני מדי יום, הרי יגיע מספר זה לרבות אחדות בכל חודש. יתכן שאין מנוס מה "ניירת", לא בצה"ל ולא בצבאות אחרים (עיינן נא דברי פילדמרשל מונטגומרי, כפי שצוטטו בחוברת "מערכות" ק). אם כי אין לי ספק שניתן לצמצמה, אך זאת פרשה בפני עצמה. עתה ברצוני לעמוד על בעית התכתובת הצבאית מבחינת הלשון, וזאת בכל הזדמנויות וההסתייגות. לא אתימר להיות מורה בעברית, לא אציג "בורות" לכאורה מול "למדנות" כביכול. אינני מבקש אלא לעורר תשומת-לבנו לאותו נושא ששמו "שיבוש-הלשון", אשר כלל וכלל אינו נחלת צה"ל בלבד. אדרבא, יודעי דבר טוענים שזאת אחת ממכות המדינה שלנו. יתכן, ואם כן — אין בכך כל הצדקה שלא נמעורר, אנו, כותבי המכתבים הצבאיים, ונתן במקצת דאגה ורצון טוב לשיפור כתיבתנו.

אסתפק בהבאת דוגמאות מעטות, לקטות ממכתבים אשר הגיעו אלי:
 (א) 1. הנני להסבירך אותך (1) שבטופס הנ"ל... (גו')
 2. גא לידעתך
 כן בפירוש — "גא לידעתך!"
 (ב) ומה דעתכם, קוראים, על דוגמה הבאה:
 "הנדון: ראינו..."

1. רצ"ב במצורף (1) כנספח המכתבו (1) של הנ"ל והצטרנועותו (1)
 2. אני תקוה שהענין הזה הנ"ל (1) יוכל

המכתב הוא אשר נדרש להבין תוכנו — ועל כן חובה לבדוק, ולחזור ולבדוק, האם הכתוב בו מובן ולמען יהיה מובן חייבים (107 בעמוד 43)

דוגמה ציורית. במיוחד מצאתי בפקודות שגרה של יחידה מסויימת: "מוזכר בזאת לחיילים החייבים בלימודים עברית (1) או ידיעת הארץ, כי שיעורי (1)

שיהיה לך ברור — נרדוף עד שנתפוס אותם. שום דבר אחר לא מעניין אותך", השיב מאיר נמרצות.

גד הגיע למפגש ודיוח למשה על כל המאורע.

— "אין טעם להציב מארב בבית" סיכם מפקד המחלקה. "המסת" ננים ראו שגיליתם את הבית. גודיע למפקד הפלוגה והוא יפנה לגזרה שלנו את יתר המחלקות ונצטרך לפתוח בסריקה נרחבת. אולי יביאו גששים. לאיזה כיוון הם ברחו?"

— "צפונה", השיב גד.

אותה שעה הופיעה כיתתו של מאיר, כשאנשיה רוננים וצוהלים. הם הביאו עמיהם שני פדאינים שידיהם קשורות ועיניהם מכוסות. אחד מהם היה פצוע בכתפו וחבוש בתחבושת אישית. ידו היתה קבועה במשולש. אחד החיילים נשא אתו "קרליגוסטאב", השני — רובה. מסתבר שהמארבים והרדיפה נשאו פרי.

לאחר חצי שעה הגיע למקום מפקד הפלוגה. הוא קיבל את השבויים וכינס את המחלקה.

לאחר שמפקדי הכיתות דיווחו בנוכחות כל המחלקה, פתח המ"פ ואמר:

— "ברצוני לשבח במיוחד את הכיתה של מאיר שגילתה יומה ותושיה. חבל שהתכונות האלו לא התגלו בכיתה של גד. אך אני מקוה שבהזדמנות הבאה לא יתנו גם הם לאויב להיחלץ מידיהם".

מפקד הפלוגה עלה ונסע עם השבויים. משה נשאר עם מחלקתו. גד שעמד בראש כפוף, פנה אל משה ובנוכחות האנשים אמר:

— "המפקד, הכיתה שלי, ספגה' כעת גזיפה ועלבון ממפקד הפלור" נה. כל החיילים עברו יפה לפי הפקודות שלי, ולא מגיעה להם גזיפה. יתכן שאני אשם ואולי אינני מתאים להיות מפקד כיתה — או שיחליפו אותי — אבל החיילים אינם אשמים".

במחלקה נפלה דממה כבדה. משה הביט בגד תוך התלבטות קשה ולפתע שמע את עצמו אומר:

— "לא גד, גם אתה אינך אשם, והחיילים אינם אשמים. זה אני אשם במקרה הזה. התדריך שלי הוא שגרם לטעותך. במקום לרדוף אחרי הפדאינים טיפלת רק בבית — — —".

משה הפסיק. הוא עצמו נבהל ממה שאמר.

אך במשך הזמן נוכח לדעת שערכו לא פחת כלל בעיני החיילים, — ואולי דוקא ההיפך קרה.

המשך מעמ' 40

לדייק ולבחור בביטוי הנכון. ואם לאו — יקרה אשר קרה לאותו רביסמל שהגיש תלונה נגד חייל אשר יצא מהמחנה בהס תמכו על פקודות-הקבע בהן נאמר "חייל לא יעזוב את שטח המחנה מבלי להודיע על כך למפרע לרס"ל". יצא החייל והודיע על כך לרס"ל בשובו — למפרע, כנדרש! רגז הרס"ל, הגיש תלונתו. ועד היום אינו מבין מאיזו סיבה זוכה החייל.

עבודות כתיבה בצה"ל — כתיבת מכתב צבאי, עריכת פקודה וכד' — אינן מחייבות כשרון. ספרותי או לשוני. פחות שגרתיות בניסוח המכתבים, מעט מחשבה למען סגנון נכון יהיה בכוחם למנוע. אף את השיבושים הקלים ביותר.

לאחרונה הופיעו בצה"ל פרסומים אחדים. המנסים ללחום בשיבוש-לשון בולטים. — טוב הדבר. אך אין להסתפק בכך. לדעתך,

יש למצוא אמצעים כדי לחייב כל קצין לדעת לנסח מכתב, לסגנון כהלכה ולכתבו בעברית נכונה. הרי לבושתנו היא להוציא מתחת ידינו מכתבים רצופים שיבוש-לשון, שגיאות ופגיעות בחוקי התחביר. אל-גא נשכח כי כמות הכתיבה הצבאית רבה היא וכי "תוצריה" מגיעים לרבים; לדוגמה: פקודות-שגרה, פקודות-קבע. פרסומי מטכ"ל ועוד. עלידי כתיבה משובשת אנו משבשים עברית חיילנו, במיוחד של אלה אשר עדיין לא הורגלו לחשוב ולדבר בה. והיפוכו של דבר — אותם חיילים אשר לשונם העברית צחה ישימו אותנו ללעג. בראותם "יצירותינו הלשוניות לתפארת". ונוסף לכך — רמתו התרבותית של אדם משתקפת בשפתו!

לכן פונה אני ומציע: יש למצוא שיטה לחייב אותנו ללמוד עברית, לדעת עברית ולהשתמש בעברית נכונה במכתביו. ולשם כך עלינו ללמוד, לרצות לכתוב נכון, לחד שוב על מקבל-המכתב ולהינתק משגרתיות יתרה. למשל: אין פקודה המחייבת כי כל מכתב צבאי יכיל לפחות פעם אחת את רה"ת "הנ"ל" — אך ברוב שגרתיותנו נר הגים אנו להשתמש בר"ת אלה ללא הבחנה — וכדוגמתם בר"ת רבים אחרים.

כללי-הכתיבה הפשוטים הם:

- חשוב תחילה מה ברצונך להביע בכתב;
- כתוב במשפטים פשוטים וקצרים, הי מנע מביטויים אשר אינם מובנים לכל אחד;
- כתוב עברית נכונה — במעט רצון אפשר ללמוד זאת!
- בדוק ניסוח, סגנון ובהירות בטרם תחתום.
- בדוק שנית!